

MUZEJSKA ZBIRKA SPLOŠNE PLOVBE V PIRANU

Oktober 1979 sta Pomorski muzej „Sergej Mašera“ v Piranu in delovna organizacija Splošna plovba Portorož slavila petindvajset let svojega obstoja. V ta namen je bila odprta v Portorožu Muzejska zbirka Splošne plovbe, Pomorski muzej pa je hkrati z otvoritvijo nove arheološke zbirke, 22. decembra 1979, predstavil dopolnjeno solinarsko zbirko.

Muzejska zbirka v Portorožu želi prikazati razvoj ladjevja Splošne plovbe (modele ladij, ki nosijo imena slovenskih mest in krajev, dopolnjujejo predmeti, ki so jih slednji darovali zbirki); nakazati povezave delovne organizacije s svetom (predmeti, ki so jih darovali zbirki agenti Splošne plovbe širom po svetu); en razstavnih prostor pa je namenjen športnim pokalom in priznanjem, diplomam itd., ki jih je dobila Splošna plovba v vseh letih svojega delovanja. Zbirka ni dokončana in se dopolnjuje z novimi predmeti.

Muzejsko zbirko Splošne plovbe je pripravil Pomorski muzej v sodelovanju z omenjeno delovno organizacijo.

Solinarsko zbirko smo v letu 1979 dopolnili z nekaterimi novimi predmeti, ki jih je podarila muzeju Droga — TOZD Soline, in slikovnim gradivom, ki prikazuje stanje solin v Slovenskem primorju danes.

Pomorski muzej „Sergej Mašera“ v Piranu in Muzejska zbirka Splošne plovbe v Portorožu bosta redno odprta za obiskovalce od 3. aprila 1980 dalje.

ZORA ŽAGAR

SODELOVANJE DIJAKOV V ETNOLOŠKIH RAZISKAVAH

Konec meseca junija (1981) so se v Piranu že tretje leto zvrstili Praznični dnevi slovenske folklorne, ki jih pripravljajo Zveza kulturnih organizacij Slovenije, Kulturno Umetniško društvo „Karol Pahor“ Piran in Obalno kraška turistično poslovna skupnost iz Portoroža.

Med številnimi prireditvami ima za obiskovalce kot tudi za prireditelje posebno mesto etnološka razstava — kot zaključek raziskovalnega dela dijakov piranske gimnazije. Etnološko raziskovalno delo poteka v sodelovanju med piranskimi dijaki pod vodstvom prof. sociologije, Pomorskim muzejem Piran, Pokrajinskim muzejem Koper, Kulturno umetniškimi društvom „Karol Pahor“ Piran in PZE za etnologijo na FF v Ljubljani.

Prejšnji dve leti so piranski gimnazijci preučevali način življenja v vaseh Padna (1979) in Raven (1980), letos pa raziskovalno delo teče v Strunjanu.

Naj omenimo, da v okviru PZE za etnologijo na FF v Ljubljani že več let poteka obsežnejša raziskovalna naloga „Način življenja Slovencev XX. stoletja“ v kateri sodeluje večje število etnologov iz vse Slovenije. V prvi fazi te akcije je bilo izdelanih enajst vprašalnikov pod naslovom „Topografija slovenskega etničnega ozemlja“, ki zajemajo vse vrste etnološkega raziskovanja. V drugi fazi pa je bil izdelan vprašalnik za „Rajonizacijo slovenskega etničnega ozemlja“ (ta akcija je v teku).

Mladi raziskovalci se tako z načinom dela in preučevano tematiko posredno vključujejo v aktivno delo profesionalnih etnologov na celotnem slovenskem etničnem prostoru. Poleg strokovnih napotkov njihovih men-

torjev so dijakom na voljo vprašalniki za že omenjeno „Topografijo“ in vprašalnik za zbiranje gradiva, kar zadeva stopnjo ohranjenosti tradicionalne kulturne podobe in njenih sprememb (inovacij). Slednja anketa ima naslov „Moje kulturno okolje včeraj, danes, jutri“. Zajema vprašanja, ki so izhodišča za podrobne pogovore (intervjuje) z informatorji in so pravzaprav zgoščena oblika vprašalnika za „Rajonizacijo“.

Kustosi naj bi kot mentorji posredovali dijakom metodološka izhodišča v etnologiji in metode etnološkega dela. Seznanjali naj bi jih z delom v muzejih in jih v konkretnih primerih, to je v akcijah, vpeljali v delo ter jih vodili do zaključne faze (v našem primeru do postavitve etnološke razstave).

Sam zaključek akcije, se pravi razstava, naj bi imel bolj celovit pomen. Predvsem naj bi javnosti predstavil delo dijakov, ki so ne samo raziskovali, temveč so hkrati odkrivali sebe v lastnem okolju. To dejstvo je tudi dobrodošla spodbuda mladim raziskovalcem.

Omenimo naj, da pedagogi na etnološkem oddelku na FF v Ljubljani nekatere študente pri zaključnih diplomskih nalogah usmerjajo v obravnavanje muzejske problematike. To usmerjanje zajema tudi postavitve razstave. Zagovor naloge torej poteka v razstavnem prostoru med krajani, študenti in profesorji. S tem pa je doseženo dvoje:

- direktna predstavitev v muzeju, povezana s krajani in
- prikaz muzejskega gradiva, ki zbuja ponos na kulturno dediščino.

Podoben namen ima etnološka razstava mladih raziskovalcev.

Dveletne izkušnje medsebojnega sodelovanja so pokazale, da se ne smemo zadovoljiti samo s postavitvijo etnološke razstave, katere glavni namen je popestritev turističnega utripa v poletnih mesecih na Obrežju. Zavedati se moramo, da je sodelovanje med šolo in strokovnim zavodom nujnost, ki je ne smemo podcenjevati. Dijake namreč med tako akcijo seznanjamo z etnologijo, ki žal ni učni predmet v šolah. Obenem pa jim privzgajamo zgodovinsko zavest ki je podlaga našega družboslovja in marksistične pedagogike.

Glede na raziskovalno temo dijakov lahko ugotovimo, da je terensko delo v zadnjih dveh letih dalo predvsem pozitivne rezultate, negativne plati pa so povezane s samo organiziranostjo in usmerjanjem dijakov.

Največji problem je, da dijaki — razen redkih izjem — niti v osnovnih obrisih ne poznajo etnološkega dela ali pa je njihovo poznavanje ostalo v mejah nostalgicnih predstav, ki zadevajo predvsem materialno kulturo. Navdušenje za raziskovalno delo jim je namreč že v prvih dneh (ob spoznavanju terena) v precejšnji meri splahnelo. Za delo z dijaki so potrebne organizirane vnaprejšnje priprave s predavanji in ogledi terena. To nalogo pa bi morali prevzeti poklicni etnologi. Zato si upravičeno zastavljamo vprašanje: ali je srednja šola resnično tisto, kar naj bi navdušilo dijake za raziskovalno delo? Verjetno bi o tem morali razmišljati že v osnovni šoli, da bi učence v mejah njihove dovtetnosti seznanili z načinom etnoloških raziskav in jim predstavili vsaj temeljna etnološka dela. Verjetno bi morala tudi etnologija dobiti mesto v učnem programu za srednje šole, in sicer kot redni predmet ali pa v okviru počitniške prakse in prostih dejavnosti.

Glede pozitivnih strani akcije naj poudarimo, da je zbrani material s terena urejen po sistemu etnološke

dokumentacije, torej zapisan na dokumentacijske kartone (fototeka, terenski zapisi, risbe in skice) in tematsko razvrščen. Vse to gradivo postaja sestavni del etnološke dokumentacije v Pokrajinskem muzeju. Ena od nalog gimnazijcev je tudi zbiranje podatkov in dokumentiranje etnoloških predmetov, ki so bili po presoji mentorjev restavrirani v muzejski delavnici in razstavljeni. Po odkupu pa so obogatili muzejsko zbirko.

Na omenjeno problematiko sta opozorili tudi javni razpravi ob zaključenih akcijah (Padna, Raven), na katerih so poleg mladih raziskovalcev in njihovih mentorjev sodelovali tudi profesionalni etnologi iz muzejev in etnološkega oddelka na FF, pedagogi iz gimnazije in občani. Iztočnico prvega od obeh pogovorov je vseboval že sam naslov: „Ali je kulturna dediščina del nas?“, ki je bil namenoma nekoliko provokativen, saj ob sodobnem načinu življenja radi pozabljamo na preteklost lastne kulture. Še bolj pereč problem je odnos do te dediščine, do njenega ohranjanja in odnos posamičnih generacij do nje. Vprašanje kulturne dediščine je navsezadnje tudi vprašanje naše zgodovine in načina mišljenja.

Ob praktičnih dosežkih sodelovanja pa ne smemo prezreti njegovega poglobitvenega cilja: namen vključevanja mladih v raziskovalno delo ni samo spoznavanje in ohranjanje kulturne dediščine. To vključevanje naj se kaže predvsem v seznanjanju z življenjskim stilom prebivalcev najširših družbenih plasti slovenskega etničnega prostora.

ZORA ŽAGAR
ZVONA CIGLIČ

SOŇA BURLASOVÁ, EJ, PRIŠLI SME, PRIŠLI SME, NA POLE DRUŽSTVENÉ. L'UDOVÁ PIESŇOVÁ TVORBA S TEMATIKOU JEDNOTNÝCH ROL'NÍCKYCH DRUŽSTIEV. ZOSTAVILA A ÚVODNU ŠTÚDIU NAPÍŠALA S. B. Z PRÁC NÁRODOPISNÉHO ÚSTAVU SAV. BRATISLAVA 1980. 234 STRANI, MUZ. NOT., RUS. IN NEM. POVZETEK.

Ljudska pesem je tesno povezana z življenjem, vsakdanjim in prazničnim, zato vse večje spremembe razmerij vplivajo nanjo, bodisi v negativnem ali pozitivnem smislu. Se pravi, da nekatere njene zvrsti lahko zamrejo, se spremenijo ali pa nastane nekaj novega. Zgled za to novo ustvarjanje pomeni zbirka S. Burlasove.

Kot izvemo iz uvodne študije, se je na Slovaškem začelo kolektivno gospodarstvo -l. 1949, ko je vsa obdelovalna zemlja postala družbena last. Za kmečko prebivalstvo je to pomenilo veliko prelomnico, ne samo zaradi novega načina dela in uporabe strojev, marveč se je bilo treba v marsičem tudi psihično prilagoditi novi stvarnosti. V prvem obdobju so bili za zgled in spodbudo sovjetski kolhozi. Slovaški kmetje so jih spoznavali tudi prek filmov, v katerih so se oglašale č a s t u š k y, kratke ljudske pesmi s štirivrstičnimi kiticami in z aktualno tematiko. Po njih zgledu so nastajale tudi prve slovaške pesmi s sodobno vsebino, najprej -na letnih zborih zadruženikov. Zato vsebujejo poleg sestavin ljudskega izročila tudi povsem umetne. Za mnoge slovaške častuške je znan pesnik in skladatelj.

Z raziskovanjem novega ljudskega pesemskega izročila je začela v 50. letih B. Filová-Barabašová, za njo pa je

prevzela S. Burlasová. Sad njenih prizadevanj je zbirka čez 400 primerov, od katerih je bilo 162 odbranih za objavo v tej knjigi. Razdeljene so v šest poglavij in se nanašajo na ustanovitev zadrug, na letne članske shode, na življenje v zadrugah in na žetev. Pri vsaki pesmi so podatki o pevcu, kraju in času zapisa, o zapisovalcu in ustvarjalcu in morebitni objavi. Na koncu knjige je za splošnim seznanom po zaporednih številkah tudi seznam po začetnih vrsticah.

V uvodni študiji prinaša avtorica izsledke svojih analiz besedila in melodije. Poudarja, da tudi za novonastale pesmi veljajo iste zakonitosti kot za staro izročilo, namreč kar zadeva ustno sporočanje, spremenljivost anonimnost itd., čeprav ne v polni meri. Po vsebini odsevajo te pesmi vse strani življenja iz časa, ko so nastale, in razmerje ljudi do sprememb, ki so jih prizadevale. Tako npr. izražajo najstarejše med njimi navdušenje nad uporabo strojev, ki so olajšali delo na polju in obetali boljše življenje. Toda v nekoliko mlajši skupini se že izraža nejevolja nad pomanjkljivostmi in napakami, slabo organizacijo, majhnimi dosežki itd. Podobno je v skupini pesmi za letne zборе nekaj kritičnih ob siceršnjih hvalnicah. Pesemsko oblikovanje je zajelo tudi drobne vsakdanje dogodke in se ni omejilo samo na načelna vprašanja. Enako velja za skupino, ki obravnava razmerje do vodilnih funkcionarjev. Medtem ko so doslej naštetih pesmi pretežno nove, se tiste ob žetvi v večji meri naslanjajo na staro izročilo. Nekatere so celo samo prilagojene sodobnosti ali združujejo stare in nove sestavine.

V glasbeni podobi ni bilo najti novosti. Nasprotno; Burlasová ugotavlja, da so melodije povečini prevzete iz starega izročila. Npr. nova besedila za praznik žetve pojejo na stare žetvene melodije. Povsem nove, umetne melodije imajo pesmi iz skupine za letne zборе. Te stvaritve znanih posameznikov označuje Burlasová kot „naivno umetnost“.

Čeprav se je slovaška folkloristika že zgodaj začela zanimati za nove pesmi kolektivnega poljedelstva - v resnici je njih nastajanje skoraj spremljala - jim dokončne ocene še ne more izreči, ker so časovno še premalo odmaknjene. Objava pa se je zdelala potrebna, da bi opozorili na pojav sam in omogočili primerjavo s starejšim izročilom.

Knjiga je vsekakor zanimiv dokument časa in trdoživosti ljudske pesemske ustvarjalnosti. Lepa oprema in ilustracije ji dajejo videz poljudne zbirke in bo gotovo našla pot v širši krog občinstva, hkrati pa je zaradi uvodne študije in strokovne dokumentacije namenjena tudi strokovnjakom.

ZMAĀA KUMER

BRALCE GLASNIKA OBVEŠČAMO, DA ZARADI TEHNIČNIH IN FINANČNIH TEŽAV NISMO USPELI OBJAVITI SLOVENSKI ETNOLOŠKI BIBLIOGRAFIJI ZA LETI 1979 in 1980. OBJAVILI JU BOMO V LETU 1982.